Dílo: Zkrocení zlé ženy (William Shakespeare)

Předmět: ČJ – rozbory děl

Přidal(a): adam.sudek

William Shakespeare (1564–1616)

- William Shakespeare byl jedním z nejvýznamnějších autorů vrcholného období renesance – anglický básník, dramatik a herec, který zásadně ovlivnil evropské drama.
- Narodil se roku **1564 ve Stratfordu nad Avonou** v Anglii. Později působil především v Londýně, kde se věnoval divadlu. Zemřel roku **1616**.
- Je považován za **anglického národního básníka** a jednoho z nejvýznamnějších dramatiků světové literatury.
- Kromě psaní básní a divadelních her se věnoval také **herectví** a působil v divadelní společnosti. Jeho tvorba je úzce spojena s londýnským divadlem **Globe**.
- Dochovalo se přibližně **37 divadelních her, 154 sonetů**, dvě rozsáhlejší básnické skladby a další díla. Jeho hry byly přeloženy do mnoha světových jazyků a dodnes se často hrají.

Shakespearovu tvorbu můžeme rozdělit do 3 základních období:

- **1. období – optimistické**
  Převažují zejména **komedie a historické hry**. Díla jsou plná humoru, lásky, záměn a dobrodružství. Do tohoto období patří například *Sen noci svatojánské*, *Zkrocení zlé ženy* nebo *Večer tříkrálový*. Vzniká také tragédie *Romeo a Julie*.
- **2. období – tragické**
  Shakespearova tvorba se stává vážnější. Autor se zaměřuje na **lidské slabosti, touhu po moci, žárlivost, zradu, pomstu, vinu a smrt**. V tomto období vznikají jeho nejslavnější tragédie – *Hamlet*, *Othello*, *Macbeth* a *Král Lear*.
- **3. období – období smíření**

V posledním období se v jeho hrách spojují tragické i komické prvky. Typická jsou témata **odpuštění, smíření a nápravy minulých chyb**. Nejznámějším dílem tohoto období je *Bouře*.

Typické znaky Shakespearovy tvorby:

- Propracované postavy a jejich vnitřní konflikty
- Témata lásky, moci, žárlivosti, pomsty, zrady a smrti
- Střídání vážných a komických scén
- Časté používání monologů, slovních hříček a obrazného jazyka
- Inspirace staršími příběhy, legendami, kronikami a historickými událostmi.

Shakespeare jako básník:

- Shakespeare napsal **154 sonetů**, ve kterých se věnuje především tématům lásky, krásy, času, stárnutí a smrti. Sonet je lyrická báseň tvořená čtrnácti verši.

Literárně-historický kontext

Kontext doby

Vznik renesance na přelomu 13.-14. stol v bohatých městech Itálie a je silně ovlivněna antickou kulturou. Životní filozofie je Humanismus. Ten zdůrazňuje moc a sílu lidského rozumu (racionalismus). Odvrácení od boha k člověku. V této době dochází k snahám o reformaci církve.

Literární kontext

16. století, renesanční literatura

- humanismus
- návrat k antice-drama (tragédie a komedie)
- empirismus: myšlení a chování založené na zkušenosti
- individualismus: zaměřování na jednotlivé osobnosti, sebevědomí
- svoboda myšlení a tvorby bez ohledu na náboženství, nenáboženský charakter myšlení

Autorovi současníci:

- **Giovanni Boccacio**, Itálie (Dekameron-příběhy z východu Florencie kam lidé utekli před morovou nákazou)
- **Francesco Petrarca**, Itálie (Zpěvník-sonety pro Lauru. Soubor milostných sonetů.)
- **Nicollo Machiavelli,** (Vladař-rady, jak má postupovat panovník, aby byl úspěšný)
- **Francois Villon,** Francie (Závěť-Villon si stěžuje čím vším musel projít za svůj život)
- **Geoffrey Chaucer,** Anglie (Canterburské povídky-velmi pestrá skupinka lidí si vypráví povídky a na konec se mají rozhodnout, která je nejlepší)
- **Miguel de Cervantes Saavedra,** Španělsko (Důmyslný rytíř Don Quiote de la Mancha-Don Quiote se rozhodne, že obnoví rytířský kult. Vyzbrojí se a vydává se za bizarní cestu za dobrodružstvím)

Rozbor: Zkrocení zlé ženy

Základní charakteristika:

- **Literární druh a žánr:** Drama (divadlo), komedie= běžný obyčejný příběh, normální lidské postavy bez superschopností, šťastný konec.
    - Nová komedie: Úplně mizí spojení s Dionýsovým kultem a fantastičnost, převládají typy a náměty ze všedního života středních vrstev.

Téma a motivy

- **Téma:** Poukázání na problém nadřazenosti muže nad ženou
- **Motivy:**

- Láska a okouzlení: Petruccio se zamiluje na první pohled do Kateřiny
- Přestrojení: Láska Lucentia k Biance, kdy je schopen se přestrojovat jen proto, aby jí mohl potkávat častěji
- Svatba
- Oddanost služebníků, poslušnost: Tranio dělá cokoli pro svého pána, aby mu pomohl

Kompoziční výstavba:

- Chronologická (časově za sebou)
- Skládá se z předehry a 5 jednání (souvislý úsek děje, který se na scéně obvykle odehrává ve stejných kulisách)
    - Ty jsou děleny do 1 až 2 výjevů (pouze 4. Jednání má 5 výjevů) (výjev= událost)

Vypravěč / lyrický subject:

- Vypravěč se v textu neobjevuje, psáno dialogy postav

Vyprávěcí způsoby:

- Pouze dialogy-přímá řeč,
- Jazyk většinou spisovný, občas hovorový

Typy promluv:

- Zdrobněliny (Kaťuška)
- Časté slovní hříčky
- Dialogy přímou řečí
- Občas se objeví i rýmované sekce (obkročný, střídavý)

Jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku:

- Umělecký styl (krásná literatura)
- Jazyk: spisovný, občas nespisovné výrazy (postavení postav)

Tropy a figury a jejich funkce

- Na konci materiálu názorně na úryvku

Veršová výstavba:

- **Blankvers:** nerýmovaný sylabotónický jambický verš o pěti stopách, s mužským zakončením (tedy končící na přízvučnou slabiku)
- **Sylabotónický:** je verš, u něhož záleží na počtu slabik ve verši a uspořádání přízvučných a nepřízvučných slabik ve verši
- **Jambický verš:** Jamb je dvouslabičná básnická stopa, sestávající z první slabiky krátké a druhé dlouhé, případně první nepřízvučné a druhé přízvučné.
- **Stopa:** Stopa je základní jednotkou metra. Je složena z několika málo časových elementů, kterým se říká doba.
- Občas se objeví i rýmované sekce (obkročný, střídavý)

Postavy:

- **Baptista Minola** – bohatý obchodník z Padovy, otec Bianky a Kateřiny. Nařídil, že dokud se nevdá Kateřina tak neprovdá ani Bianku
- **Vincentio** – starý šlechtic z Pisy, otec Lucentia
- **Lucentio** – syn Vincentia, zamiluje se do Bianky a aby sní mohl trávit čas, předstírá, že je učitel literatury
- **Hortensio** – také se zamiluje do Bianky a předstírá, že je učitel hudby. Potom ale vzdá svůj boj a ožení se s vdovou z Padovy

- **Petruccio** – šlechtic z Verony, zamiluje se do Kateřiny a zadá si úkol, že jí převychová na hodnou poslušnou ženu
- **Bianka** – krásná, hodná, šikovná dcera Baptisty, kterou si chtějí všichni vzít za ženu
- **Kateřina** – protivná a otravná dcera Baptisty, kterou nikdo nechce (až na Petruccia)

Časoprostor:

- V Itálii ve městě Padova někdy za autorova života, tudíž někdy koncem 16. století.

Děj (obsah) díla:

Příběh začíná ve městě Padova v Itálii v domě, kde žije bohatý kupec Baptista Minola. Baptista má dvě dcery: mladší, krásnou, chytrou a příjemnou Biancu, a starší, protivnou, hašteřivou Kateřinu, která musí mít pokaždé poslední slovo. Kvůli své kráse má Bianca přirozeně spoustu nápadníků, kteří se snaží ucházet o její ruku. O Kateřinu už takový zájem není kvůli její výbušné povaze, a tak se otec Baptista bojí, že když se Bianca provdá, Kateřina zůstane na ocet.

Mezitím se Biance pokouší dvořit tři nápadníci: Grumio, poddaný Petruccia, Hortensio a Lucentio, syn starého pisanského šlechtice. Všichni se snaží získat Biancino srdce, ale otec Baptista si vymyslí podmínku, za které se rozhodne jedině provdat Biancu. Pokud si někdo chce vzít Biancu za ženu, musí si nejdřív někdo vzít protivnou Kateřinu.

Naštěstí ale přijíždí do Padovy veronský šlechtic Petruccio, který se rozhodne za tučné věno pojmout Kateřinu za manželku a zkrotit ji. I když se to zdá zvláštní, Petruccio si užívá Katčinu společnost a nevadí mu její odmlouvání a sekýrování. Petruccio neváhá a dohodne se s Baptistou na datu svatby, přestože se Kateřina nechce stát Petrucciovou manželkou. Nemá bohužel na vybranou, protože i její otec se jí chce zbavit.

Jelikož je už starší dcera provdána, může si vybírat ženicha i ta mladší. Její nápadníci mezi sebou bojují o její srdce a snaží se s Biancou trávit co nejdelší čas. Dokonce se převlékají za učitele filosofie nebo hudby a při výuce vyznávají Biance lásku. Nakonec v souboji o Biancu vítězí Lucentio, který se celou dobu maskuje a prohodí si role se svým sluhou.

Kateřina je mezitím nešťastná ze svatby, protože se ukazuje, že Petruccio je ještě větší darebák než ona. Na jejich svatbě dokonce praští kněze, který se pro něco ohýbal, až spadne na zem.

Lidé jsou z něj vytřeštění. Dokonce se rozhodne ani nezůstat na vlastní hostinu a odváží si Katku, která ztropí scénu, sebou domů do Verony. Už po cestě se snaží vychovat z Katky dobrou ženu. Doma jí ani nedává najíst a vše, s čím se spokojí, jí vezme. Ukáže se, že není vlastně takový hrubián, ale že to byla jeho výchovná taktika.

Katce už dojdou síly oponovat potom, co pro ni nechá ušít šaty k příležitosti návratu do Padovy. Katce se šaty moc líbí, proto je Petruccio nechá odnést a nenechá jí je. Katka se konečně uvolí a říká, že cokoli, co chce nebo si myslí Petruccio, si ona bude myslet taky. S tímto se vrací novomanželé zpět do Padovy. Petruccio se setká s také nově vdaným Lucentiem, který si vzal Biancu, a Hortensiem, který se po neúspěchu s Biancou oženil s bohatou vdovou. Všichni si dělají srandu z Katky a její špatné nátury, a tak napadne Petruccia vsadit se o to, kdo má oddanější manželku. Každý měl po svém sluhovi poslat vzkaz své manželce, ať přijde. Ten, jehož manželka přijde první, vyhraje 100 zlatých. Ani jedna však na příkazy a prosby nepřišla, až na převychovanou Kateřinu. Otec Baptista dal navrch 20 000 zlatých Petrucciovi za její zkrocení a převychování na vzornou hodnou ženu.

Rozbor textu

Tropy a figury a jejich funkce (v úryvku)

*GREMIO **Říkáte manžel**? **Třikrát žel, žel, žel!** Takový grobián! Chudinka paní!*

TRANIO Chudák je on, a grobián je ona.

*GREMIO **Je ďábel, ďábel, učiněný čert**.*

*TRANIO **Ona je ďábel, učiněný čert**.*

*GREMIO **Ona je anděl, jehně, holubička.***

No považte, kněz se ho zeptá, zda

si Kateřinu chce vzít za ženu.

***,,No jasně, kruci!**“ řek a zaklel tak,*

že kněz upustil hrůzou z ruky bibli,

a jak se pro ni shýbal, že ji zvedne,

bláznivý ženich vám ho udeří,

a prásk! Za biblí k zemi jde i kněz.

***„Ty sprosťáku!“ zakřičí. „Kams to lez?**„*

Analýza textu:

- *(Tropy= jazykové prostředky založené na přenášení významu slov/ Figury= obrazná pojmenování založená na opakování a hromadění slov i hlásek)*
- **Anafora:** v literární teorii slovní figura, opakování shodného slova nebo skupiny slov na začátku za sebou jdoucích veršů nebo vět
- **Epizeuxis:** (z řeckého epizeuxis – připojení) je básnická figura, která je založena na opakování stejného slova nebo slovních spojení za sebou v jednom verši
- **Metafora:** jazyková a rétorická literární konstrukce spočívající v přenášení významu na základě vnější podobnosti.
- **Přímá řeč**
- **Ironie**: literární nebo řečnická forma, která dosahuje zvláštní, často humorný účinek tím, že vyslovuje něco podstatně jiného, než skutečně míní: může přehánět, zastírat nebo říkat přímý opak.

Zasazení výňatku do kontextu díla:

- Ukázka se odehrává cca v 2/3 knihy.
- Popisuje konverzaci Gremia a Trania o Petrucciově svatbě s Kateřinou. Vykládají si, kdo se chová hůře a kdo je nevychovanější. Na konci ukázky Petruccio zmiňuje svůj odjezd na dovolenou, kde se bude odehrávat převychovávání Kateřiny na poslušnou ženu.